

ὅπως βρίσκονται στὸν ἄγκωνα· ὅμως καὶ τὸ ἄλλο κόκκαλο τῆς πῆχης, δηλαδή ἡ ἀχτίδα, ἔχει κι' ἀπὸ κάποια δουλιὰ μὲ τὸν ἄγκωνα. Τὸ παράλειψα ἐπίτηδες γιὰ νὰ σὰς ἐφοκύνω· ἀληθινὰ ὅμως ἡ ἄκρη τοῦ ρόπαλου σαλεύει ὄχι μοναχὰ μέσα στὴν ἄκρη τοῦ παράχτιδος, μὰ κι' ἀπάνου στῆς ἀχτίδας, κι' ἡ ἄκρη τῆς ἀχτίδας εἶναι τὸ ἴδιο κι' ἀπὸ τὴν φασκιωμένη μὲ χόντρο καὶ τυλιγμένη μὲ τοὺς δεσμούς. Μποροῦσα μάλιστα νὰ πῶ ἀκόμα πὺς ἡ ἀχτίδα σαλεύει ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ παράχτιδο, μὰ δὲ θέλω νὰ σὰς ζαλίσω μὲ τέττα καθέκαστα τώρα. Ὅ,τι ἤθελα νὰ σὰς δείξω εἴταν τοῦτο, πὺς ὁ ἄγκωνας εἶναι ἀρμός, ἔτσι φτιασμένος πὺς ἡ πῆχη μπορεῖ καὶ διπλῶναι πρὸς τὸ ἀπάνου μέρος τοῦ βραχιονίου.

16. Γιὰ νὰ διπλώσει τὸ βραχίονι χρειάζεται κάποια δύναμη. Τὸ παράχτιδο ἢ ἡ ἀχτίδα — γιὰτὶ καὶ τὰ διὸ σαλεύουνε μαζί — πρέπει νὰ σπρωχτεῖ ἢ νὰ τραβηχτεῖ πρὸς τὸ ρόπαλο, ἢ τὸ ρόπαλο πρέπει νὰ σπρωχτεῖ ἢ νὰ τραβηχτεῖ πρὸς τὴν ἀχτίδα καὶ τὸ παράχτιδο. Πὺς γίνεται τοῦτο στὸ δικό σου βραχίονι;

Πᾶρε τὰ κόκκαλα τοῦ βραχιονίου. Στερίωσε τὴν ἀπάνου ἄκρη τοῦ ρόπαλου καὶ δέσε τὴν κάπου μὲ τρόπο πὺς νὰ μὴ σαλεύει. Δέσε ἕνα κομμάτι σπάγγου θὲς στὴν ἀχτίδα θὲς στὸ παράχτιδο (ὅπως προτιμᾷς), ἔτσι ἀρκετὰ κοντὰ στὸν ἄγκωνα, καὶ τρυπώντας τὴν κορφή τοῦ ρόπαλου πέρασε ἀπὸ τὴν τρύπα τὸ σπάγγο. Ὁ σπάγγος σου πρέπει νᾶχει ἀρκετὸ μακρὸς, τόσο πὺς νὰ μένει τὸ βραχίονι ὁλοῖσο χωρὶς νὰ παρατεντώνεται ὁ σπάγγος. Καὶ τώρα πιᾶσε τὸ σπάγγο ἐκεῖ πὺς βγαίνει ἀπὸ τὴν τρύπα καὶ τράβα. Ἡ πῆχη θὰ διπλώσει ἀπάνου στὸ βραχίονι. Γιατί; Γιατί δούλεψες μοχλὸ τρίτης σειρᾶς.

Ἡ ἀχτίδα καὶ τὸ παράχτιδο κάνουν τὸ μοχλὸ ἀπακοῦμπι εἶναι ἡ ἄκρη τοῦ ρόπαλου μέσα στὸν ἄγκωνα (Ἀγν. 3, Α)· τὸ βᾶρος πὺς κινᾷς εἶναι τὸ βᾶρος τῆς ἀχτίδας καὶ τοῦ παράχτιδος (μὲ τὸ βᾶρος μαζί τῶν κοκκαλῶν τοῦ χεριοῦ), καὶ τὸ βᾶρος ἀπὸ τοῦτο νὰ παρασταθεῖ μὲ βᾶρος καθισμένο κοντὰ στὴ μέση τῆς πῆχης· δύναμη εἶναι τὸ τράβηγμα πὺς δίνεις τοῦ σπάγγου, κι' ἐνεργεῖ ἀπάνου στὸ μοχλὸ σου στὸ μέρος ὅπου ὁ σπάγγος δένεται στὴν ἀχτίδα, δηλαδή πὺς κοντὰ στὸ ἀπακοῦμπι παρὰ στὸ μέρος ὅπου πέφτει τὸ βᾶρος. Καὶ ξέρεις πὺς, ὅταν ἔχεις ἀπακοῦμπι στὴ μιά ἄκρη καὶ δύναμη μεταξὺ σὲ ἀπακοῦμπι καὶ βᾶρος, τότες ἔχεις μοχλὸ τρίτης σειρᾶς.

Ἄ θέλεις ἡ δουλιὰ νὰ συνειμιάσει πιότερο ὅ,τι γίνεται στὸ βραχίονι σου, κάνε ἔτσι· δηλαδή, ἀντὶς νὰ τρυπήσεις τὸ ρόπαλο, ἔφισε τὸ σπάγγο νὰ πηγαινόρχεται μέσα στὴν ἀβλακία πὺς βλέπεις στὴν κορφή τοῦ ρόπαλου, κι' ἔπειτα δέσε τὴν ἄκρη τοῦ στὸν ὦμο — ἢ ὅπου ἄλλου θέλεις πὺς ἀφήλῃ ἀπὸ τὸ ρόπαλο — καὶ μακρύνε τὸ σπάγγο ἔσα ἔσα τόσο ὅσο νὰ τεντώνεται τὸ βραχίονι, τόσο δηλαδή πὺς σὰν ἀπλωθεῖ τὸ βραχίονι, ὁ σπάγγος νὰ μὴν εἶναι παρατεντωμένος, μῆτε ὅμως καὶ χαλαρὸς. Τώρα κόντηνε τὸ σπάγγο μαζέροντάς τονε σὲ θηλιά. Κάθε φορὰ πὺς τὸν κονταίνει ἔτσι, θὰ διπλώνεις τὴν πῆχη ἀπάνου στὸ βραχίονι. Καὶ τώρα πὺς πὺς δὲν κάνεις τοῦ σπάγγου σου θηλιά, μὰ πὺς ὅταν ἀγαπᾷς κονταίνει μόνος του. Κάθε φορὰ πὺς κονταίνει ὁ σπάγγος, θὰ σηκώνει τὴν πῆχη καὶ θὰ λυγρὸ τὸ βραχίονι· καὶ κάθε πὺς χαλαρώνει ὁ σπάγγος, τὸ βραχίονι θὰ πέφτει πίσω σὲ τὴν ἴσην τοῦ τῆ θέση.

Στὸ βραχίονι σου δὲ βρίσκεται σπάγγος, παρὰ ἕνα ἄλλο σῶμα τοποθετημένο ὅπως πρὶν ὁ σπάγγος μας, κι' ἔχοντας τὴ δύναμη νὰ κονταίνει μοναχὸ του ὅτα χρειάζεται. Κάθε φορὰ πὺς κονταίνει ἀπὸ τὸ σῶμα, τὸ βραχίονι λυγρὸ· κι' ἔπειτα ὅταν πάλι μακραίνει, τότες τὸ βραχίονι ξαναπέφτει στὴν ἴσην τοῦ τῆ θέση. Τὸ σῶμα ἀπὸ πὺς κονταίνει ἔτσι καὶ μακραίνει λέγεται Ποντίκι.

Ἄ βάλεις τὸ ἕνα σου χεῖρ ἀπάνου στὸ ἄλλο σου τὸ βραχίονι, στὴ μέση πὺς μεταξὺ ὦμο κι' ἄγκωνα, κι' ἔπειτα ἀ λυγρήσεις τὸ βραχίονι, θὰ νιώσεις ἀπὸ μέσα κάτι πὺς ἀνεβαίνει. Τὸ κάτι ἀπὸ εἶναι τὸ ποντίκι πὺς λυγρὸ τὸ βραχίονι κονταίνοντας, ἢ (ὅπως θὰν τὸ λέμε) μαζέροντας.

Στὸ βραχίονι σου, ὅπως καὶ στὸ σκέλι τοῦ κουναλιῦ πὺς μελετήσαμε στὸ προτοτερινό μας μά-

θημα, ἡ σάρκα εἶναι βολεμένη μᾶτσα μᾶτσα μὲ κάθε μέγεθος καὶ μορφή, καὶ κάθε μᾶτσα λέγεται Ποντίκι. Ποντίκια ἔχει ἀρκετὰ τὸ βραχίονι, μάλιστα ὅμως ἕνα ξεχωρὰ μεγάλο, πὺς βρίσκεται στὰ μπροστινὰ τοῦ βραχιονίου καὶ λέγεται Δικέφαλος. Εἶναι στρογγυλωπὴ μᾶτσα κόκκινης σάρκας, μὲ σημαντικὰ πιότερο μακρὸς παρὰ φάρδος ἢ χόντρος, πὺς λίγο λίγο κάθε τῆς ἄκρη καταντάει σὲ μύτη. Τὴ βλέπεις στὸ Ἀγν. 3.

Ἴσως θυμᾶστε πὺς, σὰν ξετάξαμε τὸ σκέλι τοῦ κουναλιῦ, παρατηρήσαμε πὺς σὲ πολλὰ ποντίκια ἡ μαλακία σάρκα, πὺς εἶναι τὸ σημαντικώτερό τους μέρος, ἄξαφνα ἀπὸ τὴ μιά ἢ καὶ τὴς δύο τῆς ἄκρης σταματοῦσε κι' ἄλλαζε σὲ πολὺ στερεώτερη οὐσία, ἄσπρη καὶ γυαλιστερή. Κι' εἴπαμε τότες πὺς τὴν οὐσία ἀπὸ τὴν ἡμέτερον τοῦ ποντικιοῦ. Τὸ λοιπὸ μέρος τοῦ ποντικιοῦ, πὺς ὁ κόσμος τὸ λέει Κοιλιά, εἶναι κανωμένο ἀπ' ὅ,τι λέμε σάρκα ἢ ψαχνὸ, μὰ πὺς πρέπει τώρα νὰν τὸ λέμε Ποντικένια Οὐσία. Κάθε ποντίκι δηλαδή εἶναι πρῶτα πρῶτα κανωμένο ἀπὸ μᾶτσα ποντικένιας οὐσίας. Ἡ ποντικένια οὐσία εἶναι ἀπὸ ἄπειρο πλῆθος μαλακὲς κλωστὲς πὺς πᾶν πρὸς τὴν ἴδια γραμμὴ καὶ δεματίζονται σὲ μεγάλα ἢ μικρὰ μᾶτσα. Στὴν κάθε ἄκρη τοῦ ποντικιοῦ οἱ μαλακὲς ἄφτες ποντικένιας κλωστὲς σμίγουν ἄλλες στερεώτερες, μὰ ψιλώτερες κλωστὲς συγκρατικὸς ἢ κλωστένιου πλοκοῦ, κι' ἀπὸ τὴς κλωστὲς ἀφτὲς τὴς ψιλώτερες καὶ στερεώτερες γίνεται τὸ σκονὶ τοῦ τένοντα πὺς ξεροθόδεα τελιώνει τὸ ποντίκι.

Μ' ἀρτοὺς τοὺς τένοντες σμίγονται τὰ ποντίκια σὲ σκελετὰ κόκκαλα ἢ σὲ μερικὰ ἄλλα στερεὰ κομμάτια τοῦ κορμιοῦ. Οἱ τένοντες κάποτες εἶναι στρογγυλοὶ καὶ σὰ σπάγγοι, κάποτες πλακοῦτοι κι' ἀπλωμένοι. Κι' εἶναι κάποτες μακρῆς, καὶ κάποτες πάλι πολὺ κοντοί, τόσο πὺς μόλις φαίνονται. Πάντα ὅμως ἕνα ποσὸ στερεὲς κλωστὲς συγκρατικὸς δίνει τὴς μαλακὲς ποντικένιας κλωστὲς μὲ τὰ κόκκαλα, καὶ τὸ πὺς συχνὰ οἱ τένοντες, ἂν καὶ στερεώτεροι, εἶναι πολὺ ψιλώτεροι παρὰ ἡ κοιλιά τοῦ ποντικιοῦ.

Ἡ ποντικένια κοιλιά τοῦ δικέφαλου βρίσκεται στὰ μπροστινὰ τοῦ ἀπάνου βραχιονίου. Λίγο παρὰ ἀπάνου ἀπὸ τὸν ἀρμό τοῦ ἄγκωνα τελιώνει σὲ μικρὸ στρογγυλὸ δυνάτὸ τένοντα, πὺς γλύφοντας τὸν ἄγκωνα δένεται ἔπειτα ἡ κοιλιά στὴν ἀχτίδα λίγο παρὰ ἀπὸ τὸν ἄρμό (Ἀγν. 3, Δ). Τὸ ἀντίθετο τῆς κοιλιάς μέρος φτάνει ὡς λίγο παρὰ ἀπὸ τὸν ὦμο κι' ἐκεῖ τελιώνει ὄχι σ' ἕνα παρὰ σὲ διὸ (*) τένοντες (Ἀγν. 3, α'), πὺς γλύφοντας τὴν ἄκρη τοῦ ρόπαλου δένονται στὴν Πλάτη ἢ Κουτάλα, ὅπου τὸ ρόπαλο εἶναι σφηνωμένο μὲ ἄρμό.

Ἐχει λοιπὸν ὁ δικέφαλος πυκνὴ ψαχνὴ ποντικένια κοιλιά πὺς βρίσκεται στὰ μπροστινὰ τοῦ βραχιονίου κι' εἶναι δεμένη μὲ τένοντες στὴν κουτάλα ἀπὸ τὴ μιά τῆς ἄκρη καὶ στὴν πῆχη ἀπὸ τὴν ἄλλη. Καὶ τώρα, ὅταν τὸ βραχίονι εἶναι ξαπλωμένο κι' ἡ κουτάλα στερεωμένη, ἢ θὰ γίνῃ ἂν ὁ δικέφαλος ἄξαφνα μαζέψει; Φανερὰ ὅ,τι ἔγινε κι' ὅταν κἀνόντας θηλιά κόντηνες τὸ σπάγγο, πὺς, ἂ θυμᾶσαι, τότες φανταστήκαμε τοποθετημένο ἀπάνου κάτου τὸ ἴδιο ὅπως εἶναι τοποθετημένος κι' ὁ δικέφαλος μὲ τοὺς τένοντές του. Ἡ ἀχτίδα καὶ τὸ παράχτιδο θὰ τραβηχτοῦν, καὶ τὸ βραχίονι θὰ λυγρῇ.

Οἱ τένοντες δὲν ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ μαζέβουν, μὰ κάθε ποντικένια οὐσία ἔχει τὸ περίεργο ἀπὸ χάρισμα τοῦ νὰ μαζέβει ἄξαφνα καὶ νὰ κονταίνει, γιὰτὶ σὲ κάποιες ὁρισμένες στιγμὲς κάθε του μαλακία ποντικένια κλωστὴ μαζέβει. Ὁ τρόπος πὺς κάθε ποντίκι ἢ ποντικένια κλωστὴ ἄξαφνα κονταίνει λέγεται Ποντικωτὸς Μαζέβμος. Ὅλα τὰ ποντίκια κι' ὅλες τὶς οἱ κλωστὲς ἔχουν τὴ δύναμη νὰ μαζέβουν.

(*) Σημ. Τὰ ποντίκια σπάνια ἔχουνε διὸ τένοντες στὴν ἴδια ἄκρη. Γιὰ τοῦτο καὶ τ' ὄνομα Δικέφαλος.

Η ΑΛΛΗ ΜΕΡΙΑ

Ἐχει δικίον ὁ Ἑρμῶνας· «τὰ ὥραία πράγματα εἶναι καὶνὰ πὺς δὲν μποροῦνε πᾶ νὰ μᾶς ὠφελήσουν». Κι' ὁ «Ἀσωτος» σύφωνα μὲ τὴν κλιστικὴν κλῆσιν ἀρχὴ ζορίζεται ἀπὸ τὸν Ἑλικῶνα ἀπὸ στήριζται σὲ πρᾶμα πὺς μπορεῖ ἀκόμα νὰ μᾶς ὠφελήσει, δηλ. σὲ ἄσκημο πρᾶμα κι' ὄχι σὲ ὄρατο.

Τὴν κριτικὴν τοῦ Ἑρμῶνα τὴν σέβουμαι· βαθυστόχαστη κριτικὴ καὶ ἀμερόληπτη, δίχως νὰ λογαριάζει καθόλου προσωπικὲς συμπάθειες καὶ ἀδερφοσύνας ἰδεῶν, πέφτει βαρὺ σὰν τοσκούρι καὶ κομπιάζει κλύπητα κάθε ἄχρηστο καὶ κάθε κακὸ. Τέττα τὴν εἶδα καὶ στὸν «Ἀσωτο» καὶ τὴν καταχρηστικὴν. Ἀκόμα τὴς προάλλες τὸ φώναζα ἀπὸ τὴς στήλες τοῦ «Ἀστὺ» καὶ τοῦ «Νουμᾶ» πὺς τέττα κριτικὴ μᾶς χρειάζεται, καὶ ὅτα λαχτάρει κανεὶς νὰ μπεῖ κάτου ἀπὸ μιά σημαία πρέπει ὁ ἴδιος νὰ προσφέρει τὸν ἑκούτο του γιὰ πρῶτο θῦμα τῆς.

Ὁ ἀπεριόριστος ὅμως τερασμός μου στὴν κριτικὴν εὐλακρύνει τοῦ Ἑρμῶνα δὲ μ' ἐμποδίζει. Θερρῶ, νὰ πῶ κι' ἐγὼ τὴ γνώμη μου. ὄχι γιὰ νὰ πολεμήσω τὴς θεωρίες του, οὔτε γιὰ νὰ διαρεντέψω τὸ ἔργο του. ἄλλὰ γιὰ νὰ δείξω τὴν ξεστεράδα τῆς πηγῆς ἀπ' ὅπου τὸ ἄντλησα. Ὁ φίλος μου τὴν πηγὴν αὐτὴν τὴν βρίσκει πολὺ θολωμένην καὶ ἔτσι ἀκατάλληλη νὰ δώσῃ θέματα γιὰ θεῖατρο ἀπὸ τοῦτο βρίσκεται πολὺ κοντὰ μᾶς καὶ ἀπὸ τοῦτο περιστατικὰ τῆς δὲν τὰ ξεδιχλῶσε ἀκόμα τῆς ἱστορίας τὸ χωνευτήριον. Ἀπ' αὐτὴν τὴν μεριά ἄδικο δὲν ἔχει. Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲ λυθῇκε· ζεῖ ἀκόμα καὶ ζοῦμε μέσα σ' αὐτό, ἀπὸ τοῦτο κάθε φανερὸν τῆς ζωῆς μᾶς καὶ τὸ παραμικρότερον ἀπ' αὐτὸ πηγάζει. Κι' ὅτα ζοῦμε μέσα σὲ κάτι δὲν μποροῦμε ἀπ' αὐτὸ τὸ κατὶ, τὸ ἀκαθάρστο καὶ τὸ ἁχλόνευτο, νὰ πάρουμε ὅ,τι μᾶς χρειάζεται γιὰ νὰ δημιουργήσουμε, μὲ τὴν προετοιμασμένη ἀμερόληψία, ὄχι τὸ κρυσταλλινὸν πλάσμα, μὰ καὶ τὴν ἀχυροσκεπασμένην ἀκόμα φτωχακαλοῦδουλα τῆς Τέχνης.

Ἀπ' αὐτὴν τὴν μεριά, τὸ εἴπαμε — τὴ μεριά τῆς ἀπόλυτης Τέχνης — ἔχει δικίον. Μὰ ὅπως καὶ ἡ ἄλλη μεριά — ἡ μεριά τῆς Ζωῆς — καὶ ὅποιος κοιτάζει ἀπ' αὐτὴν τὴν μεριά τὴν πηγὴν, βλέπει τὰ νερά τῆς λιγώτερο θολὰ καὶ λιγώτερο ἀκατάλληλα νὰ δώσουνε θέματα γιὰ δράμα. Ἀπ' αὐτὴν τὴν μεριά τὸ κοιτάζει καὶ ἐγὼ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, καὶ ξεχωριστὰ τὰ Βαγγελικά, καὶ βρῶκα ὅ,τι μὲς χρειάζονταν γιὰ τὴν δουλιὰ πὺς καταπιέστηκα.

Δικό μου φταίξιμο κι' ὄχι τοῦ Σαίξπηρ ἂν πᾶρα ἀνάποδα τὰ λόγια τοῦ Hamlet. «Τί ναι ἡ Ἑκάθη πρὸς αὐτόν, ἢ αὐτὸς πρὸς τὴν Ἑκάθην. ὥστε νὰ κλαίει;» δηλ. ἂ φανταστήκαμε. ὅσες φορὲς διαδραματίζομε τὸ μέρος αὐτό, πὺς τὰ λόγια τοῦ Hamlet δὲ φανερώσουνε συμπόνιαν γιὰ τὰ παθήματα τῆς Ἑκάθης, ἀλλ' ἀπορία γιὰ τὰ κλάματα τοῦ θεατρίνου πὺς χύνονται ἀκράτητα γιὰ ξένες ἔγνοιες καὶ γιὰ παθήματα φανταστικά. Νὰ κλαίει γιὰ τὰ παθήματα τῆς Ἑκάθης ἢ γιὰ τὴν ἀπιστίαν τῆς Κλυταιμνήστρας ἢ γιὰ τὴν θυσίαν τῆς Ἰφιγένειας; εἶναι βέβαια ποιητικὸ καὶ φανερὸν ζοῦμε φαντασίας καὶ ἀπαλοσύνη ψυχῆς. Μὰ γιὰτὶ νὰ ζοδιάζεις τὰ δακρυὰ σου γιὰ παρασμένα, ἀπὸ τοῦτο ἔχεις τὰ σημεῖα, πρᾶματα ζωντανὰ καὶ συνεδεμένα μὲ τὴν ζωὴν σου, πὺς σου τραβᾷ τὴ σκέψη καὶ τὴν συμπόνιαν;

Ἡ νευμαχία τοῦ Ταρλαγάρ ἢ ἡ μάχη τοῦ Βατερλώ εἴτανε βέβαια κατὶ μεγάλο καὶ ἐπικό, μὰ ἐμένα περισσότερο ἀπὸ τὴς δύο αὐτὲς γιγαντομαχίας μὲ συγκίνησε ὁ ἀδερφοσκοτωμός πὺς γινε στὰ Βαγγελικά.

στό δρόμο του Κοραή, γιατί εΐταν πιό σιμά στη ζωή μου, γιατί τόν είδα με τὰ μάτια μου, γιατί είδα τὸ ἄθωο τὸ παιδάκι νὰ σκοτώνεται ἄδικα τῶν ἀδίκων, γιατί είδα τὴν ἴδια τὴν πατρίδα μου νὰ σκοτώνεται, γιατί βλέπω ἀκόμα ὁλόγουρά μου, κι ὅχι μόνο τὴ βλέπω κάθε μέρα μὰ καὶ τὴν αἰσιάζομαι κάθε στιγμή, τὴ μεγάλη τὴν ἀφορμὴ ποὺ γέννησε τὰ Βαγγελικά καὶ ποὺ γεννοβολᾷ τὴν κάθε κακορίζικιά μας.

*

Πρὶ γίνεται ὥραία μὴ φιλολογία πρέπει νὰ γίνει ἀληθινή. Τὸ λέει ὁ κ. Dieterich αὐτό, ἴσα ἴσα στὴ φιλολογικὴ του μελέτῃ ποὺ δημοσιεύεται τώρα στὸ «Νουμῆ». Μὰ καὶ πρὶν τὸ πεῖ ὁ ἀξιότιμος φίλος μας, τὸ εἶχα πεῖ, θαρρῶ, κ' ἐγὼ μ' ἄλλα λόγια στὸν πρόλογο τῷ «Ζωντανῶν καὶ Πεθαμένων», ἀκόμα καὶ στὸν πρόλογο τοῦ «Ἀσωτου», ὅταν ἔγραφα πὺς γὰ νὰ πιτύχω τὸ σκοπὸ μου, νὰ φέρω στὴ σκηνὴ τὴν ἀληθινὴ Ρωμαϊκὴ ζωὴ, δὲ δίστασα καθόλου νὰ θυσιάσω τὴν Τέχνη στὴν Ἀλήθεια.

Τιμὴ γιὰ ἓνα ἔθνος νῆχει Τέχνη δική του, μὰ ἡ Ἀλήθεια εἶναι καίνο ποὺ μὰς χρειάζεται σήμερα περισσότερο. Πρέπει νὰ μελετήσουμε στὰ καθέκαστα τὸν ἐαυτὸ μας, πρέπει σὺν τὸν γνωρίσουμε γερά, γὰ νὰ μπορέσουμε νὰ φέρουμε τὴν ἀποπλανημένη ψυχὴ μας σὲ θέσιν νὰ ξεχωρίζῃ τὸ Ὁραῖο καὶ νὰν τὸ ἔχτιμῶ. Πρὶν ἀπὸ τὴ Δημιουργία μὰς χρειάζεται τὸ Γκρέμισμα καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ σμίλη τοῦ Τεχνίτη μὰς εἶναι ἀπαραίτητο τὸ σφυρὶ τοῦ Καταδασκιστῆ. Ὅταν γκρεμίζει κανεὶς δὲν πελυσκοτίζεται γιὰ Τέχνη κοιτάζει μοναχὰ ν' ἀποτελιώσῃ μιά ὥρ' ἀρχύτερα τὴ δουλιὰ του καὶ νὰ παραμερίσῃ γιὰ νὰ πιάσῃ ὁ Τεχνίτης δουλιὰ. Πάντα ὁ Οἰκοδόμος ἐρχεται ὕστερ' ἀπὸ τὸν Γκρεμιστῆ.

Κ' ἔχουμε σήμερα νὰ γκρεμίσουμε χίλια δυὸ πράματα· εἰδῶλα σακατεμένα, βαθιορίζωτες Πρόληψες, κι ἄλλα κι ἄλλα, λογιῶ λογιῶ σαράβαλα συγγενικά τους, ποὺ ὀρθώνονται σὺν Κινεζικά τειχιά μπρὸς στὰ μάτια μας, ποὺ ἀλυποδένουνε μὲ βαριὲς ἀλυσίδες τὴν ψυχὴ μας, καὶ δὲ μὰς ἀφίνουν νάντι-κρύσουμε τὴ ζωὴ, καὶ δὲν ἀφίνουν τὴ σκλαβωμένη ψυχὴ μας νὰ πετάξῃ στὸν ἀνοιχτὸ ἀέρα καὶ νὰ χαρὲι τάχατὰ τῆς ἀληθινῆς λευτεριάς.

Ρητορικὰ τερτίπια δὲν εἰν' αὐτά· εἶναι ὁ ἀντίπαλος τῆς ἴδιας τῆς ψυχῆς μας, εἶναι ὁ ἀντίπαλος τῆς Ρωμαϊκῆς ψυχῆς. Οἱ ἀληθινοὶ τεχνίτες ὡς ἀγκαλιάζουν τὴν ἀπόλυτὴ ἡμερῶν· ἐγὼ τὸ νιώθω, εἶμαι περισσότερο Ρωμιὸς καὶ λιγώτερο Τεχνίτης, καὶ γι' αὐτὸ ἀγκαλιάζω τὴ ζωὴ, ἀδιαφορώντας διωσδιόλου ἂν ἡ ζωὴ αὐτὴ, ὅπως εἶναι ἀχώνευτη κι ἀλαγάριστη, φέρνῃ στὴν Ἀθανασία ἢ στὸ γρήγορο θάνατο. Ἡ Ἀθανασία!... Ποτέ μου δὲν τὴ λογάρισα, ὅχι γιατί δὲν τὴ λαχταρῶ, ἀλλὰ γιατί τὸ νιώθω πὺς δὲν εἶμαι καμωμένος γιὰ τέττα Ἀρχοντιά.

Τέξερὰ πὺς θὰ ξαφνιάσῃ, ἀκόμα καὶ τοὺς διαλεχτούς, ὁ «Ἀσωτος», καὶ νὰ ποὺ ξαφνιάστηκε κι ὁ Ἑρμῶνας. Μὰ, θαρρῶ, τὸ ξαφνιασμα σβήνει ἅμα τὸ μολογήσῃ κανεὶς πὺς δὲ γράφῃ γιὰ τὴν Ἀθανασία μὰ γιὰ τὸ Σήμερα, καὶ πὺς γράφοντας γιὰ τὸ Σήμερα δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ δώσῃ στὸ ἔργο του τὸ ἀντιφάγγισμα τῆς σημερινῆς ζωῆς, μὴ κοιτάζοντας νὰ βρεῖ ἂν ἡ ζωὴ αὐτὴ κρύβῃ μέσα της στοιχεῖα Τέχνης, ἢ ἂν εἶναι τὸ ἀποκηρυγμένον ἀποπαίδι τῆς περὶφάνης αὐτῆς Ἀρχοντίας. «Μὲ φλογισμένη λάθα δὲ φτιάνονται τάχαλματα», τὸ ξέρω· μὲ τὴ φλογισμένη ὅμως λάθα ξεμυτίζονται οἱ ψυχὲς κ' ἓνα τέτοιο ζεμάτισμα θαρρῶ καὶ δὲ μὰς εἶναι περιττό.

Ἔτσι σκέφτηκα, καὶ πρὶ διαβάσω τὴν κριτικὴ

τοῦ Ἑρμῶνα, μόλις καταπιάστηκε τὸν «Ἀσωτο». Ἔτσι ἀρμάτωσα τὴν ψυχὴ μου πρὶν κατεβῶ στὸν ἀγῶνα· πῆρα μαζί μου καὶ μιά ἀσπίδα γερὴ ποὺ τὴ λένε Πίστη, καὶ ἡ ἀσπίδα αὐτὴ ἐμπόδιζε τὰ βόλια τῆς ἀφιβολίας νὰ μὲ βροῦνε στὴν καρδιά καὶ νὰ μὲ κάνουνε νὰν τὸ σκέφτομαι ἂν οἱ ἰδέες ποὺ ἀκόμα γι' αὐτὲς πολεμοῦμε θὰ νικήσουν ἢ θὰ νικηθοῦν. Χρειάζεται Πίστη γιὰ νὰ ἰδεῖ κανεὶς κι ἀπὸ τὴν τῆ Νίκη καὶ θὰ παρακαλῶ τὸν Ἑρμῶνα νὰν τὰ πιστέψῃ τὰ λόγια μου· κατὶ ξέρω ποὺ μιλάω ἔτσι καὶ κατὶ βλέπω τώρα καὶ τρία χρόνια ἀπὸ τὴν ταπεινὴ γωνιά τοῦ γραφείου μου. Αὐτὸ τὸ κατὶ εἶναι τόσο δυνατό ὥστε μοῦ στεριώνει τὴν Πίστη ἀντὶς νὰ μοῦ τὴ λιγοστεύῃ.

*

Ὁ Ἑρμῶνας μίλησε καὶ γιὰ τὸ τεχνικὸ μέρος τοῦ δράματος μου· τὸ βρῆκε ἀπερισσότερο κουδέντα καὶ ξετύλιγμα ἰδεῶν παρὰ δρᾶμα, τὸ βρῆκε χωρὶς δραματικὸ δέσιμο· βρῆκε πὺς ἀπολλὰ πρόσωπα δὲν ἔχουν ἄμεση συνοχὴ μὲ τὸν πρωταγωνιστῆ, μὰ ἐρχονται στὴ σκηνὴ μόνο καὶ μόνο γιὰ νάντιφεγγίσουν ἐκεῖνον τὴν ἐνέργειαν καὶ λυπήθηκε ποὺ ὁ Ἀσωτος δὲ γράφῃκε πέρα γιὰ πέρα σὺν ἄρθρο ἢ σὰ δῆγημα· γιατί αὐτὴ ἡ φορεσιὰ θὰν τοῦ ταίριαζε. Σ' ὅλ' αὐτὰ δὲν μπορῶ νὰ πῶ λέξη· ὁ Ἑρμῶνας εἶναι Τεχνίτης καὶ ποτέ μου δὲν τὸ φαντάστηκα πὺς θὰν τὰ κατὰφερα νὰ συγκινήσω ἓναν ἀληθινὸ καλλιτέχνη μὲ τὴν ἀπλὴ καὶ συμαζωμένη τέχνη μου. Ὅσο γιὰ τὴ φορεσιὰ ποὺ θὰ ταίριαζε στὸν «Ἀσωτο», δὲν ξέρω. μὰ γὼ τοῦ φόρεσα δραματικὸ κοστούμι, γιατί τέτιο μοῦ ζητοῦσε ὁ μερμπάτης, κι ἂν δὲν τοῦ στέκεται καλά, εἶναι λεύτερος ὁ καθένας νὰν τοῦ φορέσῃ φουστανέλλες ἄρθρου ἢ βράκες δῆγηματος—νὰν τὸ διαβάσῃ δηλ. σὺν ἄρθρο ἢ σὰ δῆγημα. Τὸ μετανιωμὸ τοῦ δὲ φρόντισα νὰν τὸν δειῶ στὰ ρούχα του, ἀλλὰ στὴν ψυχὴ του. Καὶ θαρρῶ πὺς τὸ μισοκατὰφερα.

Τὸ ξαναλέω· δὲ γράφω γιὰ νὰ διαφεντέψω τὸ ἔργο μου· γράφω γιὰ νὰ πῶ τὴ γνώμη μου ποὺ μπορεῖ νὰ μὴν τὰ κατὰφερα νὰ τὴν ξεδιπλώσω, καθὼς τάποθυμοῦσα, καὶ στὸ δρᾶμα καὶ στὸν πρόλογο του. Δὲν εἶμαι τόσο ἐγωιστῆς πατέρας γιὰ νὰ φαντάζομαι πὺς τὰ παιδιὰ μου εἶναι ἀγγέλοι· νὰ σὰς ζομολογηθῶ μάλιστα καὶ μιά ἀδυναμία τῆς ψυχῆς μου, μανία μου εἶναι νὰν τὰ βλέπω κι ἀσκημότερα ἀπ' ὅσο μοῦ τὰ κατηγοροῦνε. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κρίση τοῦ Ἑρμῶνα μοῦ φάνηκε σὲ πολλὰ μέρη παραπολὺ κολακευτικὴ, ἐκεῖ λ. χ. ποὺ μιλάει γιὰ τὸ διᾶλογο καὶ γιὰ τίς παραβολὰς καὶ γιὰ μερικὲς ἄλλες μικροεπιτυχίας—μεγάλὰ ὅμως παινέματα γιὰ μένα ἀφοῦ λέγονται ἀπὸ τὸν Ἑρμῶνα. Χαίρομαι καὶ καμαρώνω ποὺ μ' ἔκρινε ἔξιο νὰ μοῦ μιλήσῃ τὴν ἀλήθεια ὅχι μόνο ὁ ἀγαπημένος φίλος μου μὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι φίλοι μου διαλεχτοί. Νὰ λ. χ. ὁ κ. Πάλλης γράφοντάς μου γιὰ τὸν «Ἀσωτο» μοῦ παρατηρεῖ πὺς ἐνῶ «τὸ πρῶτο μέρος εἶναι πολὺ ὠραῖο, δίχως σκοῦντημα κανένα καὶ μὲ ζωὴ καὶ πὺς ἐνῶ αὐτὸ πλοκή εἶναι καλὴ βολεμένη» κτλ. «στὸ τέλος πέφτω ὅζω κι ὅζω, ὅταν εἶναι νὰ φύγῃ ὁ Γιάννης κι ἀρχίζουν ὅλοι κάπως τὰ χωράτα, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ τραγικὸς τόνος». Μοῦ παρατηρεῖ ἀκόμα «φυσικὰ δὲν ἐννοῶ πὺς τὰ πρόσωπα πρέπει νὰ ἔχουνε στόμφο» ἴσα ἴσα πρέπει νὰ φαίνονται ἀπλὰ καὶ φυσικὰ, γιατί τοὺς χρειάζεται πάθος καὶ τὸ πάθος μὲ ἀπλὰ μέσα γίνεται, ὅχι μὲ στόμφο.

Πολὺ ὀρθὴ παρατήρηση καὶ νὰ δειτε πὺς ἴδια σκέφτηκα κ' ἐγὼ καὶ γι' αὐτὸ στὸ τέλος τὰ «μί-κρυνα τὰ πρόσωπα», καθὼς μοῦ γράφει ὁ κ. Πάλλης, ἴσα ἴσα ἀπὸ φόβο μήπως τοὺς δώσω στόμφο

καὶ τοὺς κάνω ὅλους ρήτορες. Φαίνεται ὅμως πὺς ἀπὸ τὸ φόβο μου τοὺς παρακατέδασα τὴ φωνὴ κα γι' αὐτὸ δὲν πέτυχα καίνο ποῦθελα.

Νάπαντήσω σ' ὅλους θᾶναι κουραστικό, ὅχι γιὰ μένα, μὰ γιὰ τοὺς ἀναγνώστες μου. Μιά παρατήρηση ὅμως· κάποιου καλοῦ φίλου δὲν μπορῶ νὰ τὴν ἀφίσω δίχως ἀπάντησιν· μοῦ γράφει· «τόσο γερὰ κολλημένη εἶναι ἡ φαντασία σου στὰ «ἐφήμερα» ζητήματα, ὥστε καὶ τὸ δάσκαλο μὰς τὸν παρουσιάζεις μολιτισμένο γιὰ νὰ μὴν ξεχνᾷς πὺς ὅταν τύπωνες τὸ δρᾶμα σου εἴτανε στὴν Ἀθήνα Βλογιάς». Ἀν ξεχάσῃ ὁ φίλος τὴν ἐπιδημίαν τῆς Βλογιάς, θὰ δει πὺς πίτηδες μπόλικοι τὸ δάσκαλο γιὰ νὰ δειῶ πὺς ὁ δάσκαλος πάντα θὰ τυραννιέται μὲ μηδαμινὲς ἀφορμὲς, ποῦχουνε σέση μὲ τὸν ἐαυτὸ του, καὶ τότε μοναχὰ θὰν τὰποφασίσῃ νάλλαξῃ μυαλὰ καὶ νὰ σκεφετῇ γενικώτερα, ὅτα δει πὺς οἱ δικοὶ του δὲ λογαριάζουν καθόλου τὸ μπόλι του.... καὶ τὸ κεμίρι του. Ἀν ὁ Φωστήρας στὸ τέλος τοῦ δράματος ἀντὶς νὰ κυνηγᾷ τὴ Μαριώ στὸ περβόλι, πῆγαινε καὶ τοῦφερε τὴ βελζελίνη γιὰ τὸ μπόλι του, ὁ δάσκαλος οὔτε θὰν τὸ σκεφτότανε κὰν πὺς κιντυνεύει ἡ πατρίδα του καὶ πὺς πρέπει καὶ τοῦ λόγου του νὰ πᾶι νὰ σταθεῖ πλάι μὲ τοὺς Προδότες.

Ἄς εἶναι· μικροεπιτομέριες ὅλ' αὐτὰ ποὺ ὁ κ. θῆνας τίς ζηγᾷ ὅπως θέλει. Καίνο ποὺ μὲ λυπεῖ κατὰκαρδὰ εἶναι πὺς τὸ «μοσκάρι τὸ σιτευτό» ποὺ μοῦ τάξῃ ὁ Ἑρμῶνας δὲ θὰν τὸ γευτῶ, ἀφοῦ καὶ οἱ «Φαγάνες» μου, τὸ ἐρχόμενο δρᾶμα, χτίζονται σὲ θέμα πρὸ κοντινὸ ἀπὸ τὰ Βαγγελικά, πρὸ συγκαιρίτικο, ὅχι διωσδιόλου ξένο μὲ τὸ σκοτεινὸ τοῦ Ντελγιαννῆ. Παλιόγινδα λοιπὸν θὰ τρώω σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ, καὶ τὸ μωσκάρι τὸ σιτευτό τοῦ Ἑρμῶνα θὰ φοφῇ ἀπὸ γερατειᾶ. Κρῖμα νὰ μὴν τὸ σφάζουμε καὶ νὰ μὴν τὸ γευτοῦμε ὅλοι μὰς στὰ ὑπόγεια τῆς «Ἠθῆς», τὴν ἀλητμήνητη βραδιά, στὸ φαγοπῶτι τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, ποὺ ἀδιέχταμε στὴ γειὰ του τὰ ποτήρια μὰς.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΔΕΛΦΙΝΙΑ

(Μεσσηνία)

Τὸν παλαιὸν καιρὸ ὅταν πινιγόταν κανένα καράβι ἢ ἐπεφτε κανεὶς ἀνθρώπος 'ς τὴ θάλασσα, τὰ δελφίνια τὸν ἐπαίρναν 'ς τὴ ράχη τους καὶ τὸν ἐβγαίνουν 'ς τὴν ἀκρογιαλιά. Καὶ ὁ ἀνθρώπος ἔδινε μιά σπρωχτιὰ 'ς τὸ δελφίνι καὶ τὸ ρηχνε πάλι 'ς τὴ θάλασσα. Συνέβη ὅμως μιά φορὰ νὰ παθῇ ὁ ἀνθρώπος ποὺ τὸν εἶχε τὸ δελφίνι 'ς τὴ ράχη του, καὶ ἔτσι νὰ μὴν μπορέσῃ νὰ τὸ σπρώξῃ καὶ τὸ δελφίνι πῆθανε. Ἀπὸ τότε καὶ τὰλλα δελφίνια δὲν γλυτώνουν πλέον τοὺς ἀνθρώπους.

ΤΑ ΜΕΤΑΙΟΣΚΟΥΛΗΚΑ

(Μακεδονία)

Ὅταν ἐπήγαιναν νὰ σταυρώσουν τὸ Χριστὸ, ἀκολουθοῦσε ἀπὸ πίσω ἡ Παναγία μὲ δάκρυα καὶ μὲ κλάμματα. Εἰς τὸ δρόμο εἶδε μιά χελῶνα, ποὺ ἀκολουθοῦσε καὶ αὐτὴ, καὶ ἅμα τὴν εἶδε ἡ Παναγία ἔχαμογέλασε. Ἀλλ' εὐτὺς μετανόησε γιατί νὰ χαμογέλασῃ, καὶ καταράστηκε τὸν ἐαυτὸ της καὶ εἶπε· «Νὰ σκουληκίσῃ τὸ στόμα μου!» Ὑστερὰ ἀπὸ λίγες ἡ Παναγία ἔφτυσε, καὶ τί συνέβη; Σκουλήκια βγήκαν ἀπὸ τὸ στόμα της, καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ μεταϊοσκουλήκα, ποὺ ὑπάρχουν ὡς τὰ σήμερα.